

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Secția a treia

CAUZA AGACHE ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 2712/02)

Hotărâre

Strasbourg

20 octombrie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Agache și alții împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 29 septembrie 2009,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 2712/02 îndreptată împotriva României prin care șase cetățeni ai acestui stat, doamna Ileana Agache, domnul Liviu Agache, doamna Ileana Depner și domnii Andrei-Ovidiu, Ioan și Aurel-Dionisie Agache („reclamanții”), au sesizat Curtea la 10, 11 și, respectiv, 13 septembrie 2001, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanții sunt reprezentați de Mariana Ștefan, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții denunță absența unei anchete efective cu privire la decesul violent al unui membru al familiei lor cu ocazia manifestațiilor anticomuniste din 22 decembrie 1989.

4. La 7 decembrie 2007, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanții s-au născut în, respectiv, 1948, 1979, 1977, 1973, 1972 și 1970 și locuiesc toți în Codlea (România), cu excepția celei de-a treia reclamante, care locuiește în Freising (Germania).

6. Aceștia sunt, respectiv, soția (prima reclamantă) și copiii (ceilalți cinci reclamanți) lui Aurel Agache, decedat cu ocazia manifestațiilor anticomuniste care au avut loc în România în decembrie 1989.

7. La 22 decembrie 1989, cu ocazia manifestațiilor anticomuniste care au avut loc la Târgu-Secuiesc, în județul Covasna, Aurel Agache, ofițer de miliție, a fost agresat în mod violent de persoane particulare și a decedat în urma rănilor.

A. Ancheta inițiată în urma decesului lui Aurel Agache

8. La 27 decembrie 1989, Spitalul Târgu Secuiesc a informat poliția de decesul lui Aurel Agache. Un proces-verbal care preciza identitatea victimei, precum și circumstanțele decesului său a fost redactat în aceeași zi.

1. Desfășurarea anchetei între 1989-1992

9. La 27 decembrie 1989, Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna („parchetul”) a inițiat o anchetă penală *in rem* cu privire la cauzele decesului domnului Agache. Mai multe persoane au fost anchetate.

10. În ianuarie 1990, doi dintre manifestanții din 22 decembrie 1989, domnii Paisz și Hejja au fost audiați de poliție cu privire la participarea lor la evenimentele din 22 decembrie. La 31 iulie 1991, și domnul Reiner a fost audiat cu privire la aceleași fapte.

11. În octombrie 1990 și în cursul anului 1991, mai mulți martori, printre care O.A.A. și V.V., au fost interogați de poliție cu privire la faptele din 22 decembrie 1989. La 4 noiembrie 1991, martorul K.G. a fost interogat de poliție și a declarat că a văzut un grup de persoane lovindu-l pe Aurel Agache. Procurorul a întocmit un proces-verbal prin care se consemna că, în baza fotografiilor prezentate de poliție în vederea identificării autorilor, martorul K.G. i-a recunoscut pe domnii Reiner și Paisz.

12. La 31 iulie 1991, având în vedere că domnul Konrad fugise, tatăl său a fost audiat de poliție. În declarația sa, acesta menționa faptul că fiul său era anchetat în cauză. La 18 noiembrie 1991, martorul H.P. a declarat parchetului că a văzut o persoană de sex masculin, brunetă, de aproximativ 30-35 de ani, lovind victima. În fotografiile prezentate de poliție, acesta l-a identificat pe domnul Konrad. Martorul P.H.S. a declarat că l-a găsit pe Aurel Agache în stare

critică și că a cerut ajutorul trecătorilor, dar că domnul Konrad s-a apropiat și i-a aplicat victimei o ultimă lovitură, care s-a dovedit mortală.

13. La 26 noiembrie și 4 decembrie 1991, domnii Hejja și Paisz și doamna F.O. au fost anchetați pentru uciderea lui Aurel Agache. Aceștia au fost arestați preventiv, până la 27 decembrie 1991 și, respectiv, până la 4 ianuarie 1992. În depoziția făcută la parchet la 27 noiembrie 1991, domnul Hejja a declarat că i-a aplicat lui Aurel Agache „cinci sau șase lovituri de picior în zona abdominală”. De asemenea, acesta a precizat că l-a văzut pe domnul Paisz în stradă, dar nu a putut spune dacă acesta a comis actele de violență asupra victimei.

14. La 3 decembrie 1991, martorul V.V. a fost audiat de poliție. Acesta a afirmat că i-a văzut pe domnii Hejja, Paisz și Reiner agresând victima. La 24 martie 1992, V.V. a fost audiat de parchet. Acesta a confirmat că i-a văzut pe domnii Hejja și Reiner agresând victima, dar și-a modificat declarația la 3 decembrie 1991 în ceea ce îl privește pe domnul Paisz, pe care a afirmat că l-a confundat cu o altă persoană.

15. La 8 ianuarie 1992, poliția a emis un mandat de căutare pe numele domnului Konrad. În martie și în iunie 1992, parchetul a interogat alți martori.

16. La 24 martie 1992, a avut loc o confruntare între domnul Paisz și martorul O.A.A., în fața procurorului însărcinat cu ancheta. O.A.A. a declarat că l-a văzut pe domnul Paisz în stradă, dar că nu era în măsură să spună dacă acesta l-a lovit pe Aurel Agache. În aceeași zi, O.A.A. a fost interogat de parchet și a declarat că nu știa dacă domnul Hejja era prezent la locul agresiunii și că nu era în măsură să spună dacă domnul Paisz a agresat victima.

17. La 7 aprilie 1992, reclamantul Aurel-Dionisie Agache a sesizat Parchetul General cu privire la situația anchetei privind moartea tatălui său și a solicitat strămutarea cauzei, susținând că un anumit număr de politicieni locali exercitau o influență puternică asupra anchetei; și că punerea în libertate, după treizeci de zile de detenție, a inculpaților Hejja, Paisz și F.-O., care a favorizat fuga acestuia din urmă în Ungaria, demonstra și că ancheta prezenta nereguli.

18. La 24 aprilie 1992, Parchetul General l-a informat pe Aurel-Dionisie Agache că ancheta era în curs și că putea solicita strămutarea cauzei pentru a asigura desfășurarea normală a procesului după sesizarea instanței.

19. La 28 iunie 1992, al șaselea reclamant a cerut explicații cu privire la evoluția procedurii la Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna.

20. La 14 iulie 1992, acesta l-a informat că, în ciuda numărului mare de persoane audiate, identitatea vinovaților nu a putut fi stabilită și că ancheta era în continuare pendinte. De asemenea, acesta a fost întrebat dacă era în măsură să ofere noi indicii privind identitatea autorilor.

21. La 17 noiembrie 1992, ca răspuns la cererile primei reclamante privind stadiul evoluției anchetei, Parchetul General a informat-o că întâmpina deja dificultăți în identificarea și audierea martorilor, dintre care unii, care fuseseră deja audiați, și-au schimbat declarațiile.

22. În cadrul anchetei din perioada noiembrie 1992 – noiembrie 1997, niciun document nu a fost furnizat la dosar.

2. Desfășurarea anchetei după 1996 și condamnarea persoanelor vinovate

23. La 6 martie 1996, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a cerut explicații cu privire la stadiul evoluției anchetei la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Brașov. Prin scrisoarea din 20 iunie 1996, acesta a răspuns că, după 1992, nu s-au mai efectuat activități de investigație, nematerializate în dosar. În plus, acesta a precizat că nu avea cunoștință de existența

respectivului dosar, acesta nefiind menționat în statistici și nefiind văzut de procurorii inspectori cu ocazia controalelor lor.

24. Prin nota internă din 28 iunie 1996, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Brașov a cerut procurorului P. să prezinte, la cel târziu 10 iulie 1996, un plan de acțiune care viza avansarea anchetei privind decesul domnului Aurel Agache.

25. În urma unei inspecții desfășurate în 1996, în cadrul căreia a depistat dosarul ca fiind în nelucrare, procurorul inspector H. a efectuat o nouă inspecție pentru a controla evoluția situației. La 10 septembrie 1997, într-o notă informativă privind stadiul anchetei, acesta a precizat că, cu ocazia noii inspecții, a constatat că, cu excepția audierii a trei persoane de către Poliția Târgu Secuiesc la 31 ianuarie și 26 februarie 1996 pentru a stabili unde se afla domnul Konrad, nicio acțiune nu a avut loc în cadrul urmăririi penale după 1993. De asemenea, acesta a precizat că procurorul însărcinat cu dosarul i-a spus că dorea să își decline competența în ceea ce privește ancheta, deoarece a primit, din partea unor persoane neidentificate, amenințări cu moartea, atât la adresa sa, cât și a familiei sale în cazul în care continua să se ocupe de doar.

26. Prin scrisoarea din 14 octombrie 1997, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Brașov a solicitat Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna să redeschidă ancheta penală în ceea ce îi privea pe inculpații Hejja, Paisz și F.O.

27. În noiembrie 1997, parchetul i-a audiat din nou pe K.G. și V.V. În procesul-verbal întocmit la 7 noiembrie 1997, poliția a luat act de faptul că doamna F.-O. și domnul Konrad au părăsit România și au plecat în Ungaria în 1990 și că, potrivit tatălui domnului Konrad, acesta știa că era căutat de poliție.

28. La 13 noiembrie 1997, parchetul l-a audiat pe domnul Reiner în calitate de învinuit și i-a prezentat dosarul urmăririi penale.

29. Prin rechizitoriul din 15 decembrie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna a trimis în judecată în fața Tribunalului Covasna, pentru lovituri cauzatoare de moarte (infrațiune prevăzută de art. 183 C. pen.), pe domnii Hejja, Paisz, Reiner și Konrad și pe doamna F.-O., care au participat la manifestațiile din decembrie 1989. Acesta și-a bazat rechizitoriul pe declarațiile mai multor martori și pe un raport de expertiză medico-legal referitor la cauzele decesului lui Aurel Agache. Acesta a arătat că, cu ocazia evenimentelor din 22 decembrie 1989, acuzații, împreună cu alte persoane neidentificate, l-au agresat pe ofițerul de miliție Aurel Agache și l-au lovit cu pumnii și picioarele, cauzându-i moartea. Acesta indica faptul că, din declarațiile martorilor K.G. și V.V. reieșea că domnii Hejja, Paisz și Reiner au lovit victima de mai multe ori; și preciza că domnul Konrad nu a fost audiat pentru că părăsise țara.

30. Astfel cum au fost reținute de parchet, faptele pot fi rezumate după cum urmează. După ce au aflat de fuga soților Ceaușescu, mai mulți locuitori din Târgu Secuiesc s-au deplasat în centrul orașului. Aceștia au distrus simbolurile puterii și au spart mai multe vitrine de librării. Sosită la sediul miliției, mulțimea a forțat intrarea și a aruncat pe fereastră documente și mobila, apoi a agresat mai mulți ofițeri de miliție, printre care Aurel Agache. Aceștia au părăsit clădirea, iar manifestații i-au dat foc. Apoi, Aurel Agache a fost lovit de două sau trei persoane neidentificate, dar a scăpat cu ajutorul martorilor O.C. și K.L. Acesta a fugit către centrul orașului, dar a fost prins de mulțime și bătut. Timp de doar câteva momente, acesta a reușit să se refugieze într-o farmacie. Având în vedere violențele, martorul K.M., medic, a chemat o ambulanță. Atunci când aceasta a sosit, Aurel Agache a urcat, dar mulțimea a împiedicat vehiculul să plece. Conform declarațiilor martorilor, inculpații Hejja, Paisz și Reiner au scos victima din ambulanță și au lovit-o. Inculpata F.-O. l-a lovit de mai multe ori în torace și în cap cu tocul cizmelor sale, iar domnul Konrad l-a lovit cu picioarele în gât și piept. Aurel Agache a

decedat pe loc. De asemenea, rechizitoriul preciza faptul că prima reclamantă, soția lui Aurel Agache, nu s-a constituit parte civilă și a cerut doar ca vinovații să fie pedepsiți.

31. La 9 februarie 1998, prin încheiere, Tribunalul Covasna i-a introdus în cauză, în calitate de părți civile, pe cei cinci copii majori ai lui Aurel Agache. În aceeași zi, avocatul părților civile a solicitat, cu titlu de daune-interese, 500 milioane de lei pentru soția victimei și 100 milioane lei pentru fiecare dintre cei cinci copii ai săi. Tribunalul a amânat cauza la cererea domnului Paisz pentru a-i da timp să își pregătească apărarea. La 25 februarie 1998, instanța a amânat din nou cauza, pe motiv că F.O. nu era nici prezentă, nici reprezentată de un avocat în cadrul ședinței.

32. La 16 martie 1998, domnul Hejja a solicitat instanței amânarea cauzei din motive de sănătate.

33. La 25 martie 1998, instanța l-a audiat pe domnul Reiner, care a negat că a luat parte la agresiunea împotriva lui Aurel Agache. Cauza a fost amânată pentru 27 aprilie 1998 din cauza absenței doamnei F.-O. și a domnului Konrad. La 24 aprilie 1998, poliția a întocmit un proces-verbal prin care se constata că domnul Konrad și doamna F.-O. nu mai locuiau în Târgu Secuiesc și că emigraseră în Ungaria.

34. Prin cererea înregistrată la Curtea Supremă de Justiție la 6 aprilie 1998, reclamantii au solicitat strămutarea cauzei, argumentând în special faptul că era inadmisibil faptul că instrumentarea preliminară a cauzei era în continuare în curs de opt ani; că un partid politic local exercita presiuni puternice asupra diferitelor persoane și că fuseseră proferate amenințări la adresa acestora și a avocatului care îi reprezenta în instanță. De asemenea, aceștia au invocat faptul că procurorul care ancheta cauza era soțul judecătoarei însărcinate cu examinarea sa pe fond.

35. Prin încheierea din 3 iunie 1998, Curtea Supremă de Justiție a trimis cauza în fața Tribunalului București și a anulat toate actele de procedură efectuate în fața Tribunalului Covasna.

36. La 7 septembrie 1998, domnul Hejja a solicitat instanței amânarea cauzei din motive de sănătate.

37. La 10 septembrie, 5 noiembrie și 3 decembrie 1998, Tribunalul București a amânat cauza, constatând fie absența inculpaților, fie absența reprezentanților reclamantilor.

38. La 5 noiembrie 1998, în cadrul unei ședințe publice, Tribunalul București a constatat că domnul Konrad nu a putut fi citat să compare la ședință deoarece era plecat definitiv în Ungaria și a dispus citarea sa prin afiș pe ușa consiliului municipal.

39. La 21 decembrie 1998, instanța l-a audiat pe domnul Reiner. Acesta și-a menținut declarațiile precedente și a repetat că nu a fost implicat în fapte. Acesta a afirmat că nu l-a văzut pe domnul Paisz agresând victima și că nu putea spune ce făceau ceilalți inculpați în momentul evenimentelor în cauză, cu privire la care a reamintit că a dat deja o declarație, în 1997. Domnul Konrad care lipsea, a fost reprezentat de un avocat numit din oficiu.

40. În cadrul aceleiași ședințe, admitând cererea formulată de avocatul domnilor Paisz, Reiner și Hejja în vederea audierii martorilor interogați în cadrul instrumentării din 1991, 1992 și 1997, instanța a dispus citarea acestora pentru ședința din 18 ianuarie 1999.

41. La 18 ianuarie 1999, instanța a respins cererea de amânare a ședinței, formulată de inculpați din cauza absenței avocatului acestora, care a fost înlocuit de unul dintre colaboratorii săi. Aceasta l-a audiat pe domnul Paisz, apoi trei martori, V.V., D.E. și L.L., care au depus mărturie în cadrul instrumentării cauzei.

42. Având în vedere că ceilalți martori care au depus mărturie în cadrul instrumentării nu s-au prezentat la ședință, instanța a considerat că audierea lor nu mai era necesară și că cererea în acest sens viza în realitate întârzierea cauzei. Fără a-și motiva decizia, aceasta a considerat și că

audierea martorilor care nu s-au prezentat la ședință nu mai era posibilă și, în temeiul art. 329 C. proc. pen., a dispus citirea depozițiilor aflate la dosarul cauzei. Doi dintre reclamanți au depus mărturie și în calitate de părți civile în cadrul instrumentării.

43. La 15 februarie 1999, Tribunalul București i-a condamnat pe domnii Hejja și Paisz la patru ani de închisoare fiecare, pe doamna F.-O. la șapte ani și pe domnul Reiner la trei ani cu suspendare pentru lovituri cauzatoare de moarte. Inculpatul Konrad a fost achitat din lipsă de probe. Cei patru inculpați care au fost găsiți vinovați au fost condamnați și la plata solidară a zece milioane de lei soției lui Aurel Agache, cu titlu de prejudiciu material, și a cincizeci de milioane lei fiecărei părți civile cu titlu de prejudiciu moral. Instanța și-a bazat decizia pe probele de la dosar, pe declarațiile inculpaților Reiner și Paisz, precum și pe depozițiile celor trei martori din momentul instrumentării. Aceasta a considerat că faptele descrise în rechizitoriul parchetului erau pe deplin dovedite.

44. Cei patru condamnați și parchetul au formulat apel împotriva acestei hotărâri. Condamnații au solicitat achitarea, pe motiv că faptele pretinse nu constituiau infracțiuni, ci acte revoluționare. Aceștia au susținut că victima a fost agresată de mai multe persoane și că era imposibil de stabilit cu certitudine identitatea celor care au participat la agresiune.

45. Parchetul a solicitat condamnarea domnului Konrad, precum și revocarea suspendării executării pedepsei domnului Reiner.

46. În cadrul ședințelor din 1 octombrie și 5 noiembrie 1999, avocatul domnilor Paisz, Reiner și Hejja a solicitat audierea, de către instanță, a martorilor care au depus mărturie în cadrul instrumentării cauzei, în 1991, 1992 și 1997. Avocatul numit din oficiu pentru a îl reprezenta pe domnul Konrad s-a alăturat acestei cereri. În cadrul ședinței din 5 noiembrie 1999, instanța a respins această cerere, pe motiv că declarațiile respectivilor martori au fost citite în fața Tribunalului București.

47. Prin hotărârea din 18 noiembrie 1999, Curtea de Apel București a admis apelul parchetului, considerând că instanța nu trebuia să dispună suspendarea executării pedepsei domnului Reiner. În baza declarațiilor martorilor P.H.S. și H.P. din cadrul instrumentării, aceasta l-a găsit pe domnul Reiner vinovat de lovituri cauzatoare de moarte asupra lui Aurel Agache. Instanța a respins apelul domnilor Paisz, Reiner și Hejja, considerând, în baza declarațiilor martorilor K.G., H.P. și V.V. din cadrul instrumentării, că persoanele în cauză au agresat într-adevăr victima. Pe de altă parte, aceasta a considerat surprinzătoare cererea de achitare formulată de avocat în numele domnului Hejja, în măsura în care acesta din urmă a recunoscut în cadrul procedurii că a luat parte la fapte.

48. Inculpații au introdus recurs și au solicitat achitarea lor, susținând că nu au comis faptele reproșate. Aceștia au susținut că domnul Paisz nu era prezent la locul agresiunii; că domnul Reiner era prezent, dar că nu a agresat victima; și că domnul Konrad nu a fost citat în mod corect.

49. De asemenea, parchetul a introdus recurs și a solicitat schimbarea încadrării juridice a faptelor pentru domnii Konrad și Reiner din lovituri cauzatoare de moarte în omor.

50. Prin hotărârea din 26 martie 2001, Curtea Supremă de Justiție a confirmat faptele astfel cum au fost stabilite de celelalte instanțe și a respins recursurile ca nefondate.

B. Executarea pedepselor aplicate terților condamnați pentru lovituri cauzatoare de moarte asupra lui Aurel Agache

51. La 9 mai 2001, au fost emise mandate de executare a pedepselor pentru cele cinci persoane condamnate.

52. Domnul Hejja a fost încarcerat la 9 iulie 2001. Opt luni mai târziu, la 18 martie 2002, acesta a fost repus în libertate, beneficiind de grațiere individuală.

53. La 5 august 2001, domnul Reiner a fost încarcerat, după ce un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său. La 5 februarie 2003, acesta a fost eliberat condiționat, astfel cum a dispus Judecătoria Brașov.

54. Doamna F.-O. s-a sustras de la executarea pedepsei cu închisoarea, deși un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său. În prezent, aceasta locuiește în Ungaria.

55. La 18 aprilie 2007, Tribunalul București a emis un mandat european de arestare pe numele său. Până în prezent, acest mandat nu a fost executat.

56. Prin decizia din 5 noiembrie 2007, Tribunalul Budapesta a refuzat executarea mandatului european de arestare, pe motiv că doamna F.-O. avea dublă cetățenie, maghiară și română. Acesta a considerat că, în speță, condamnarea persoanei respective în absența sa încălca legislația maghiară, ceea ce reprezenta un motiv de ordine publică care justifică neluarea de măsuri împotriva sa; și a decis suspendarea procedurii, având în vedere că autoritățile române nu au trimis un certificat care să ateste legislația românească aplicabilă.

57. Și domnul Paisz s-a sustras de la executarea pedepsei cu închisoarea. Acesta locuiește în Ungaria, de asemenea. Un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său la 26 iunie 2001. La 4 august 2003, autoritățile maghiare au refuzat să admită cererea de transfer comunicată de autoritățile române, considerând că probele administrate împotriva persoanei în cauză nu erau suficiente pentru stabilirea vinovăției sale.

58. La 18 aprilie 2007, Tribunalul București a emis un mandat european de arestare pe numele domnului Paisz. Până în prezent, acest mandat nu a fost executat. La 18 iulie 2008, Ministerul Justiției român l-a informat pe reclamantul Aurel-Dionisie Agache că mandatul european de arestare nu a fost trimis autorităților maghiare deoarece nu se știa dacă domnul Paisz se afla în continuare în Ungaria.

59. Și domnul Konrad s-a sustras de la executarea pedepsei cu închisoarea, deși un mandat de urmărire generală a fost emis pe numele său. În prezent, acesta locuiește în Ungaria. La 18 aprilie 2007, Tribunalul București a emis un mandat european de arestare pe numele său.

60. Prin decizia din 5 noiembrie 2007, Tribunalul Budapesta a refuzat executarea mandatului european de arestare, pe motiv că domnul Konrad avea dublă cetățenie, maghiară și română, și a invocat aceleași motive ca și pentru doamna F.-O. Acesta a decis suspendarea procedurii.

61. În ceea ce privește despăgubirile civile în sarcina celor cinci persoane condamnate, reclamantii au inițiat o procedură de executare silită, care este și astăzi pendinte; și aceștia încearcă din 2001 să obțină, în Ungaria, recunoașterea hotărârii judecătorești definitive obținute în România.

C. Procedura în Ungaria privind decesul domnului Aurel Agache

62. Prin decizia din 4 august 2003, făcând trimitere la elementele de probă obținute în cadrul anchetei desfășurate de autoritățile române, Parchetul Békés a solicitat încetarea urmăririi penale în cazul domnului Paisz, pe motiv că nu existau probe privind răspunderea inculpatului în decesul violent al domnului Aurel Agache.

D. Raportul publicat în 1991 de o comisie parlamentară

63. La 31 decembrie 1990, o comisie parlamentară formată din douăzeci și cinci de deputați și senatori a fost creată în cadrul Parlamentului României pentru a examina susținerile conform

căroră, după 22 decembrie 1989, au fost încălcate drepturile omului în județele Harghita și Covasna. Această comisie a întocmit un raport, pe care Parlamentul l-a adoptat la 14 octombrie 1991, și care are ca titlu pentru capitolul al doilea „[1] Revoluția din decembrie 1989 și evenimentele legate de revoluție în județele Harghita și Covasna”. Părțile relevante din acest capitol au următorul cuprins:

„La 22 și 23 decembrie [1989], 35 de posturi de miliție au fost distruse în județul Harghita și trei în județul Covasna. Participanții la aceste acțiuni – [...] – au devastat tot: emițătoare radio, televizoare, telefoane, uniforme, arhive etc. În anumite cazuri, clădirile au fost incendiate pentru a șterge orice urmă [...] Din nefericire, acțiunile devastatoare nu s-au oprit aici, iar participanții au început să regleze conturile cu milițienii și membrii *Securității* [...] Astfel, în județele Harghita și Covasna, șapte persoane au fost ucise, dintre care șase erau cadre active sau în rezervă ale miliției sau *Securității* [...] În nici un moment, persoanele ucise, și anume [...], maiorul Agache Aurel din cadrul Miliției Târgu Secuiesc [...] nu au făcut uz de armă. [...] Maiorul Agache Aurel, din Târgu Secuiesc, a fost efectiv linșat; trecătorii îi scuipau cadavrul și continuau să îl lovească. I s-a pus o monedă și insigna de la șapcă pe pleoape și un șobolan pe gură. De asemenea, s-a încercat arderea sa dând foc uniformei sale.

[...]

În plus, 104 ofițeri și subofițeri de miliție și din cadrul *Securității* au fost maltratați și au suferit traumatisme, comotii cerebrale și fracturi multiple [...]”

Raportul preciza și că ancheta penală privind decesul violent al lui Aurel Agache era în curs.

II. DREPTUL INTERN ȘI INTERNAȚIONAL ȘI PRACTICA RELEVANTE

64. Esențialul dispozițiilor relevante din Codul penal care reglementau infracțiuni contra vieții este descris în hotărârea *Pantea împotriva României*, nr. 33343/96, pct. 154, CEDO 2003-VI (fragmente).

65. Decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, adoptată de Consiliul Uniunii Europene la 13 iunie 2002 (JO L 190 din 18 iulie 2002, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3) prevede executarea în orice stat membru a mandatelor europene de arestare emise de un alt stat membru în vederea unei proceduri penale sau a executării unei pedepse privative de libertate. Art. 3 și 4 enunță motivele de neexecutare a mandatului european de arestare care pot fi invocate de autoritatea judiciară din statul membru de executare. Art. 5 prevede garanțiile pe care trebuie să le ofere statul membru emitent în cazuri speciale. Părțile relevante ale acestuia sunt redactate după cum urmează:

Art. 5. Garanțiile pe care trebuie să le ofere statul membru emitent în cazuri speciale.

Executarea mandatului european de arestare de către autoritatea judiciară de executare poate fi subordonată prin dispozițiile dreptului statului membru de executare următoarelor condiții:

1. atunci când mandatul european de arestare a fost emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță pronunțate printr-o decizie dată în absența uneia dintre părți și în cazul în care persoana în cauză nu a fost citată personal și nici informată în alt mod despre data și locul audierii care a dus la decizia dată în absență, predarea poate fi supusă condiției ca autoritatea judiciară emitentă să dea asigurări considerate suficiente pentru a garanta persoanei care face obiectul mandatului european de arestare că va avea posibilitatea să solicite o nouă procedură de judecată în statul membru emitent și să fie prezentă la judecată; [...]”

66. România a transpus în dreptul intern decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare prin Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 594 din 1 iulie 2004.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 2 DIN CONVENȚIE

67. Reclamanții pretind că ancheta privind circumstanțele decesului tatălui lor nu a fost efectivă. Aceștia invocă art. 2 din Convenție, redactat după cum urmează:

„1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. [...]”

A. Cu privire la admisibilitate

68. În temeiul concluziilor la care Curtea a ajuns în cauza *Blečić împotriva Croației* [(GC), nr. 59532/00, pct. 63-69, CEDO 2006-III], Guvernul ridică o excepție preliminară întemeiată pe incompatibilitatea *ratione temporis* a cererii. Acesta susține că, la momentul ineficienței anchetei și al perioadei de inactivitate denunțate de reclamanți, România nu ratificase încă convenția.

69. Curtea reamintește principiile impuse de hotărârea *Šilih împotriva Sloveniei* [(GC), nr. 71463/01, pct. 159-163, 9 aprilie 2009], conform cărora obligația procedurală inclusă la art. 2 de a desfășura o anchetă efectivă a devenit o obligație distinctă și independentă. Deși efectuează acțiuni care vizează aspectele materiale ale art. 2, aceasta poate genera o constatare a unei „ingerințe” diferite și independente, în sensul hotărârii *Blečić* (citată anterior, pct. 88). În această măsură, ea poate fi considerată o obligație detașabilă care rezultă din art. 2 și care îi poate fi impusă statului, chiar dacă decesul a survenit înainte de data intrării în vigoare a Convenției în ceea ce privește statul.

Totuși, ținând seama de principiul securității juridice, competența temporală a Curții de a verifica respectarea obligației procedurale care decurge de la art. 2 referitoare la un deces anterior datei critice nu este lipsită de limite.

În primul rând, în cazul unui deces survenit înainte de data critică, doar actele și/sau omisiunile de natură procedurală ulterioare acestei date pot ține de competența temporală a Curții. În al doilea rând, pentru ca obligațiile procedurale impuse de art. 2 să devină aplicabile, trebuie să existe o legătură veritabilă între deces și intrarea în vigoare a Convenției pentru statul pârât. Astfel, trebuie să se stabilească că o parte importantă a măsurilor procedurale impuse de această dispoziție – precum o anchetă efectivă cu privire la decesul persoanei respective – au fost sau trebuiau puse în aplicare după data critică. Totuși, Curtea nu exclude ca, în anumite circumstanțe, această legătură să se poată baza pe necesitatea verificării faptului că garanțiile oferite de Convenție și valorile pe care se bazează sunt protejate în mod real și efectiv.

70. În speță, Curtea constată că procedura împotriva autorilor loviturilor care au provocat decesul lui Aurel Agache a fost inițiată în decembrie 1989, dar a continuat după 20 iunie 1994, data ratificării Convenției de către România, și a făcut obiectul unei hotărâri definitive a Curții Supreme de Justiție la 26 martie 2001.

71. Aplicând circumstanțelor speței principiile enunțate mai sus, Curtea evidențiază că, dacă decesul rudei reclamanților s-a produs cu cinci ani înainte de intrarea în vigoare a Convenției pentru România, toate procedurile în fața instanțelor penale și civile, cu excepția anchetei preliminare, au fost inițiate și desfășurate după această dată. Este adevărat că procedura penală a debutat la 27 decembrie 1989, când Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna a inițiat o anchetă penală *in rem* cu privire la cauzele decesului, și că împotriva domnilor Hejja și Paisz și împotriva doamnei F.-O. a fost declanșată urmărirea penală pentru uciderea victimei la 26 noiembrie și,

respectiv, 4 decembrie 1991. Cu toate acestea, mare parte a anchetei s-a desfășurat după 1997, adică după data critică (supra, pct. 22 și urm.).

72. Curtea observă că capătul de cerere procedural al reclamanților vizează, în esență, procedurile judiciare menționate mai sus, care au fost desfășurate după intrarea în vigoare a Convenției pentru România, și al cărei obiect era tocmai de a stabili circumstanțele decesului, precum și orice răspundere eventuală.

73. În lumina considerentelor de mai sus, Curtea consideră că este competentă *ratione temporis* pentru a examina alegația de încălcare a art. 2 sub aspect procedural, astfel cum a fost pentru a examina alegația de încălcare a art. 6 în ceea ce privește persoanele condamnate în cadrul aceleiași proceduri ca cea care face obiectul prezentei cereri (a se vedea *Reiner și alții împotriva României*, nr. 1505/02, pct. 49, 27 septembrie 2007). Aceasta urmează a se limita la a stabili dacă faptele survenite după intrarea în vigoare a Convenției pentru România evidențiază o încălcare a acestei dispoziții.

74. Rezultă că excepția preliminară a Guvernului trebuie respinsă. Pe de altă parte, având în vedere că cererea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, ea trebuie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

75. Reclamanții consideră că ancheta privind circumstanțele decesului rudei lor nu a fost desfășurată în mod independent și imparțial. În special, aceștia subliniază că procedura a durat unsprezece ani și trei luni, dintre care șase ani și nouă luni după ratificarea Convenției de către România. În plus, instanțele nu au audiat martorii acuzării și apărării, iar audierile care au avut loc au fost pur formale. În această privință, reclamanții pretind să se bazeze pe concluziile la care Curtea a ajuns în ceea ce privește cererea celor patru persoane condamnate în aceeași procedură (*Reiner și alții*, citată anterior).

76. Făcând trimitere la decizia de inadmisibilitate pronunțată în cauza *Cubanit împotriva României* (nr. 31510/02, CEDO, 4 ianuarie 2007), Guvernul susține că, în opinia sa, întreaga procedură penală desfășurată de autoritățile naționale în urma decesului lui Aurel Agache a permis stabilirea cauzei decesului său, identificarea și sancționarea vinovaților și acordarea unei reparații reclamanților.

Guvernul se declară conștient de faptul că a existat o perioadă de inactivitate a organelor însărcinate cu ancheta, dar o atribuie „contextului sociopolitic general din perioada următoare Revoluției din 1989”, care nu poate, în opinia sa, fi imputat autorităților responsabile cu ancheta.

În plus, acesta face trimitere la deosebita complexitate a cauzei, reamintind că Aurel Agache a fost victima violenței mulțimii, care a ieșit în stradă pentru a manifesta împotriva reprezentanților puterii comuniste, din care făcea parte, fiind la momentul respectiv ofițer de miliție.

77. Curtea a examinat caracterul efectiv al anchetei privind decesul lui Aurel Agache în lumina principiilor bine stabilite în domeniu (a se vedea, printre altele, *Voiculescu împotriva României*, nr. 5325/03, pct. 30-31, 3 februarie 2009).

78. În speță, procedura a durat mai mult de unsprezece ani, dintre care aproximativ șapte ani după intrarea în vigoare a Convenției în România, la 20 iunie 1994.

79. Ca și Guvernul, Curtea consideră că ancheta a fost extrem de complexă. Totuși, aceasta evidențiază că, după ratificarea Convenției, timp de peste trei ani, adică între 20 iunie 1994 – noiembrie 1997, autoritățile române responsabile cu ancheta nu au luat nicio măsură pentru soluționarea acesteia, și niciun act procedural nu a fost întreprins (a se vedea și cauza *Reiner și alții*, citată anterior, pct. 58).

Abia după primirea unei cereri scrise în acest sens din partea parchetului superior ierarhic, și anume Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Brașov, Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna a trimis în judecată, la 15 decembrie 1997, cele cinci persoane bănuite că l-au agresat și ucis pe Aurel Agache. Pentru ca o anchetă să fie considerată efectivă, autoritățile trebuie să fi dovedit celeritate și diligență (a se vedea, *Mahmut Kaya împotriva Turciei*, nr. 22535/93, pct. 106-107, CEDO 2000-III și *Türkmen împotriva Turciei*, nr. 43124/98, pct. 54 și următoarele, 19 decembrie 2006).

80. Guvernul justifică această lungă perioadă de inactivitate făcând trimitere la „contextul sociopolitic general din perioada următoare revoluției din 1989”, care nu poate, în opinia sa, fi imputat autorităților responsabile cu ancheta. Ținând seama de concluziile la care a ajuns în cauza *Reiner și ceilalți*, citată anterior (pct. 50 și 57-59), Curtea nu poate considera că inactivitatea autorităților se justifică prin elementele de la dosar.

81. Deși reiese din schimbul de scrisori dintre reclamantă și autorități din perioada 1990-1992 că ancheta presupunea dificultăți datorate faptului că unii martori și-au schimbat declarațiile, instanțele au audiat doar trei martori și doi inculpați și s-a bazat pe declarațiile făcute de ceilalți martori în cadrul instrumentării. Acestea ar fi trebuit, în absența altor probe, să audieze martorii oculari înregistrați, pentru a stabili faptele și identitatea responsabililor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Reiner și alții*, citată anterior, pct. 72-77, și *Halit Çelebi împotriva Turciei*, nr. 54182/00, pct. 60, 2 mai 2006).

82. Apoi, Curtea ia act de faptul că cauza *Cubanit*, citată anterior, invocată de Guvern, viza eficiența unei anchete referitoare la decesul unui matelot bolnav de paludism, în cadrul unei călătorii în Brazilia. În această cauză, motivele obiective care au dus la prelungirea procedurii erau faptul că victima a decedat în străinătate și că martorii călătoreau mult, ceea ce nu se aplica în speță.

83. În sfârșit, Curtea constată că trei dintre persoanele condamnate pentru violențe care au dus la decesul domnului Aurel Agache nu au executat pedepsele cu închisoarea pronunțate împotriva lor, din cauză că autoritățile române nu au îndeplinit demersurile de extrădare necesare [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Okkalı împotriva Turciei*, nr. 52067/99, pct. 76, CEDO 2006-... (fragmente)].

84. În consecință, Curtea consideră că, în speță, procedura penală nu s-a desfășurat cu suficientă diligență. Astfel, în circumstanțele speciale ale cauzei, procedura în litigiu nu a oferit măsuri de reparație corespunzătoare atingerii aduse valorilor consacrate la art. 2 din Convenție.

Prin urmare, această dispoziție a fost încălcată sub aspect procedural.

II. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

85. Invocând art. 6 din Convenție, reclamantii se plâng de durata excesivă a procedurii la care au participat ca părți civile și care a fost soluționată definitiv la 26 martie 2001 prin hotărârea Curții Supreme de Justiție.

86. Având în vedere faptul că acest capăt de cerere se analizează prin reiterarea celui ridicat din perspectiva art. 2 din Convenție și ținând seama de faptul că concluziile sale de la pct. 84 și 57 de mai sus, Curtea consideră că nu este necesar să se pronunțe cu privire la admisibilitatea și temeinicia acestor capete de cerere.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

87. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

88. Reclamantii solicită 555 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral suferit. De asemenea, aceștia solicită 175 357 EUR cu titlu de prejudiciu material, dintre care 10 357 EUR doar pentru reclamanta Ileana Agache, ultima sumă reprezentând în special valoarea salariilor pe care victima le-ar fi primit până la majoratul copiilor săi. Reclamantii invocă faptul că la momentul la care Aurel Agache a decedat, acesta avea patru copii minori, și anume, reclamantii Ioan Agache, în vârstă de 17 ani la momentul respectiv, Andrei-Ovidiu Agache (16 ani), Ileana Depner Agache (12 ani) și Liviu Agache (10 ani). De asemenea, aceștia au subliniat faptul că au fost nevoiți să părăsească orașul în urma decesului tatălui lor și că reclamanta Ileana Agache a trebuit să renunțe la slujba sa. În opinia acestora, pasivitatea autorităților în stabilirea răspunderii penale a decesului violent al rudei lor a fost sursa unor suferințe morale imense pentru ei; iar cererile repetate pe care au trebuit să le facă pentru a se informa cu privire la evoluția anchetei dup 1994 au reprezentat o umilință profundă.

89. Guvernul consideră că nu există o legătură de cauzalitate între prejudiciul material invocat de reclamant și pretinsa încălcare a obligației unei anchete efective privind decesul lui Aurel Agache. În plus, acesta consideră excesivă suma solicitată cu titlu de prejudiciu moral.

90. Curtea nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material pretins și respinge cererea formulată cu acest titlu. În schimb, aceasta consideră că trebuie să li se acorde reclamanților împreună suma de 25 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

91. De asemenea, reclamantii solicită 3 500 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața instanțelor interne și a Curții, dintre care 500 EUR cu titlu de cheltuieli de executare a deciziei interne definitive prin care li se acordau daune-interese. Aceștia au transmis documente justificative de plată pentru 2044 lei românești (RON), care corespund cheltuielilor cu traducerea, în special pentru traducerea documentelor din maghiară în română, precum și pentru 5 000 000 lei românești vechi (ROL), care corespund onorariilor avocatului plătite la finalul reprezentării în fața instanțelor interne.

92. Guvernul invocă faptul că reclamantii nu au prezentat documente justificative pentru cheltuielile de reprezentare în fața Curții.

93. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță și ținând seama de documentele de care dispune și de criteriile menționate anterior, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamanților pentru toate cheltuielile suma de 1 000 EUR.

C. Dobânzi moratorii

94. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

**PENTRU ACESTE MOTIVE,
În unanimitate,
CURTEA,**

- 1. *Declară* cererea admisibilă;**
- 2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 2 din Convenție din punct de vedere procedural;**
- 3. *Hotărăște* că nu este necesară examinarea admisibilității și temeiniciei capătului de cerere întemeiat pe art. 6 din Convenție;**
- 4. *Hotărăște*:**
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamanților, cumulativ, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 25 000 EUR (douăzeci și cinci mii euro), cu titlu de prejudiciu moral, care va fi convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;**
 - b) că statul pârât trebuie să plătească reclamanților, împreună, în același termen, 1 000 EUR (o mie euro), cu titlu de cheltuieli de judecată, care trebuie convertiți în lei românești la rata de schimb aplicabilă la data plății;**
 - c) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;**
- 5. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.**

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 20 octombrie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte